

M39. Nữ điện ảnh Tiara

người, đó là hoàng tử Champa.

Từ chuyện tình yêu giữa hai dân tộc cùng nguồn gốc tiếng nói và văn hóa, công chúa Mã Lai quyết định rời gia đình hoàng gia mình để về sống chung với hoàng tử Champa.

Sau ngày cưới, Champa bị nước láng giềng tấn công khủng khiếp. Quân địch quất ngọn cờ chiến thắng, bắt hoàng tử Champa đưa về quê của họ.

Để cứu mạng chồng mình, công chúa Siti Zubaidah vùng dậy đem quân tấn công nước láng giềng và đưa chồng về quê hương trong một cuộc chiến huy hoàng.

Đóng vai trò chính trong tuồng kịch này đó là nữ điện ảnh nổi tiếng Tiara Jacqueline và nam điện ảnh Halim Othman

cùng với 120 diễn viên khác.

M78. Dân tộc Champa chậm tiến và thống khổ

(Noorzila Jamaludin, «Melayu Campa mundur dan terbiar», Mingguan Malaysia, 21-1-2001)

Phóng viên Noorzila Jamaludin cho biết rằng, sau ngày thất bại của chế độ tàn bạo Pol Pot nay đã gần 20 năm, người dân Kampuchea nói chung và người Chăm nói riêng vẫn còn ở trong tình trạng chậm tiến và thống khổ. Người dân đang sống trong khung cảnh khốn đốn thiếu tiện nghi mọi mặt.

Riêng về người Chăm, tình hình lại càng bi đát hơn. Đa số người Chăm sống về nghề nông và nghề đánh cá. Cuộc sống của họ hoàn toàn dựa vào thiên mệnh. Chỉ một lần bão lụt, họ mất hết gia sản không tìm được chén cơm để sống qua ngày.

Cộng đồng người Chăm khác hẳn với người Kampuchea, từ cách ăn mặc, phong tục tập quán và ngôn ngữ. Chính vì thế, người ta phân biệt tức thời ai là người Chăm và ai là dân Kampuchea.

Bên cạnh người Chăm, đó là cộng đồng người Mã Lai sang cư trú ở đây từ thế kỷ thứ 16. Mặc dù hai cộng đồng này đều theo Hồi Giáo cùng nguồn gốc ngôn ngữ, văn hóa và màu da, nhưng họ không sống lẫn lộn trong một làng xã với nhau, vì bất đồng ngôn ngữ.

Trong nhóm người Chăm chạy sang Kampuchea tị nạn, có dòng hoàng gia Champa. Người Chăm vẫn còn gọi họ với chức hoàng tộc: dòng Po dòng Cei. Nhưng trên thực tế, họ không có vai trò gì trong cộng đồng Champa nữa.

M79. Trung tâm Hồi Giáo lần đầu tiên đem lại ánh sáng cho cộng đồng Champa

(Zainudin Isa, «Umarqura bagaikan pertama menyinari masyarakat Champa», Berita Minggu, 18-2-2001)

Sau bao năm chiến tranh khùng khiếp đã tàn phá cơ sở tổ chức xã hội và tinh thần dân tộc Champa ở Kampuchea, hôm nay lại thấy một luồng ánh sáng mới có thể cứu vãng lại linh hồn một dân tộc luôn luôn bị tù đày thống khổ, đó là dân tộc Champa, một vương quốc lấy lòng xưa kia trong khu vực Đông Nam Á.

Ánh sáng này không gì hơn là các nước Ả Rập đóng góp tiền bạc để xây dựng một ngôi trường và ký túc xá cho con em người Chăm ở xứ này vào năm 1998. Hôm nay trường gồm có 12 lớp tổng cộng 580 con em học sinh nội trú.

M40. Trung tâm Hồi Giáo

Với cơ sở hoàn toàn mới mẽ có khu vực nội trú đủ tiện nghi, đây là một trung tâm giáo dục đặc biệt dành cho con em người Chăm. Trường này có 30 giáo viên và giáo sư trung học. Một số giáo viên do các nước Hồi Giáo gửi đến như Algeria, Pakistan, Mesir và Arab Saudi. Hiệu trưởng trường này là ông Nabil Bouchelouh người Algeria.

Đây là một trung tâm giáo dục tổng hợp: giáo dục lý thuyết Hồi Giáo và giáo dục phổ thông theo chương trình của Bộ Giáo Dục Kampuchea đưa ra.

M80. Cộng đồng Hồi Giáo Kampuchea hy vọng sẽ nhận viện trợ để phát triển trung tâm giáo lý

(Tajuddin Saman, «Umat Islam Kamboja harap bantuan bangunkan institusi keagamaan», Berita Minggu, 18-2-2001)

Theo ông Hasan Basri, người Chăm gốc Kampuchea, hội trưởng Hội Từ Thiện Hồi Giáo ở Mã Lai, hội ông ta sẽ tổ chức phân phát thịt cho 43 thôn ở Kampuchea nhân dịp ngày lễ Aidiladha của Hồi Giáo.

M41. Chăm Kampuchea

Ngoài chương trình này, hội ông ta cũng đang vận động để tìm ngân sách để giúp đỡ các trung tâm giáo lý Hồi Giáo ở Kampuchea.

Sau mấy năm khủng khiếp sống dưới chế độ Khmer Đỏ, cộng đồng Chăm Hồi Giáo lâm vào nạn khốn khổ vô cùng. Kinh thánh bị tịch thu và hủy bỏ. Thánh đường bị đốt cháy và thậm chí Khmer Đỏ

còn buộc người Chăm Hồi Giáo ăn thịt heo.

Nhân dịp này, ông ta kêu gọi lòng từ thiện của người Mã Lai góp phần trong chương trình giúp đỡ người Chăm ở Kampuchea.

**M81. Quỹ tương trợ Jelapang viện trợ chương trình
xóa đói giảm nghèo**

(Syarifah Munirah Syed Mohdmd Zahir,
«Yayasan Jelapang bantu atasi kemiskinan»,
Berita Harian, 2-3-2001)

Theo phóng viên Syarifah Munirah Syed Mohdmd Zahir, quỹ tương trợ Mã Lai Jelapang đã giúp một số tài trợ nhằm thực thi

M42.

chương trình xóa đói giảm nghèo của cộng đồng người Chăm ở Kampuchea. Điều đáng chú ý đó là tinh thần tương trợ của 3 người phụ nữ Mã Lai, hội viên của Jelapang, đã bỏ tiền cá nhân 25.000 ringgit (6.000 đôla) mỗi người để đến Kampuchea góp phần vào

chương trình xóa đói giảm nghèo này.

**M82. Viện trợ bò đã làm cho lễ Aidiladha Hồi Giáo ở
Kampuchea trở thành linh đình hơn**

(Zainudin Isa, «Bantuan lembu meriahkan Aidiladha di Kamboja»,
Berita Minggu, 11-3-2001)

Đây là bài tường thuật của phóng viên Zainudin Isa về chương trình viện trợ 7 con bò cho bà con người Chăm ở Kampuchea để làm lễ Aidiladha Hồi Giáo. Aidiladha là một truyền thống của Hồi Giáo nhằm phân phát thịt cho những người nghèo khó nhằm thể hiện sự tương trợ lẫn nhau giữa người Hồi Giáo.

Viện trợ 7 con bò cho một cộng đồng Champa hơn 400.000 khẩu thì quá là ít. Nhưng sự góp này của một số hội đoàn từ thiện Mã Lai cũng là một phương cách nhằm xoa dịu phần nào sự thống khổ của bao nhiêu bà con người Chăm nghèo đói. Đối với người Mã, 200 đôla US một con bò thì không là bao nhiêu. Nhưng đối với người Chăm nghèo, làm sao họ kiếm được số tiền này trong lúc họ chưa tìm được 10 đôla một tháng để nuôi gia đình.

Lễ này chỉ tập trung cho người Chăm ở khu vực Kompong Chhnang

**M83. Lòng từ thiện của dân tộc Mã
sẽ làm xoa dịu phần nào sự thống khổ
của người Champa Hồi Giáo**

(«Derma rakyat Malaysia ringan beban umat Islam Champa»,
Berita Harian, 31-3-2001)

Quỹ từ thiện Kampuchea của Mã Lai đã bỏ một ngân quỹ 80.000 ringgit (20.000 đôla) để xây cất một trung tâm giáo dục Hồi Giáo ở làng Kampong Pra Piang Khatom, tỉnh Kompong Chhnang, Kampuchea.

Cũng nhờ quỹ này mà ban tổ chức đã làm lễ đặt viên đá đầu tiên xây cất trung tâm giáo dục Hồi Giáo đặt dưới sự chủ tọa của ông Datuk Ahmad Anuar Abdul Hamid, Đại Sứ Toàn Quyền Mã Lai ở Kampuchea, và có sự tham dự của phái đoàn từ thiện hơn 20 người từ Mã Lai sang.

Nhân dịp này, Đại Sứ Mã Lai có tuyên bố rằng trong suốt thời gian

nghĩa vụ của ông ta ở 18 quốc gia trên thế giới, đây là lần đầu tiên ông ta được vinh dự chứng kiến chương trình từ thiện lớn lao của hội đoàn Mã Lai để giúp người nghèo. Chương trình từ thiện giúp người Champa nghèo đói này đã ra mắt dưới sự chủ tọa của ông Datuk Abdullah Badawi, Phó Thủ Tướng Mã Lai.

Trung tâm giáo dục Hồi Giáo này sẽ dành cho 400 con em người Chăm xuất thân từ gia đình nghèo đói.

Nhân cơ hội này, Hội Từ Thiện cũng phân phát nhiều thực phẩm cho đồng bào Chăm ở tỉnh này. Các thực phẩm này được chuyên chở từ Mã Lai đến do máy bay của quân đội hoàng gia Mã Lai thực hiện.

M84. Nỗ lực giúp người Champa Hồi Giáo

(«Usaha bantu umat Islam Champa»,

Berita Minggu, 1-4-2001)

Nhằm thực hiện chương trình giúp người Champa nghèo đói, một phái đoàn của Quỹ Tương Trợ Kampuchea (Tabung Ehsan Kamboja) đã đến Kampuchea để phân phát thực phẩm, dụng cụ giáo dục và y tế,

M43.

thuốc men cho người Chăm nghèo. Hàng tấn thực phẩm này chuyên sang Kampuchea do máy bay quân đội hoàng gia Mã Lai thực hiện.

Viện trợ thực phẩm này là một chương trình quan trọng của Quỹ Tương Trợ Mã Lai (Tabung Ehsan Malaysia) đã được ra mắt vào

tháng 5 năm 2000 dưới sự chủ tọa của ông Datuk Abdullah Badawi, Phó Thủ Tướng Mã Lai.

M85. Các đứa trẻ Champa không muốn đến trường: chúng tôi quá nghèo đói

(Zainudin Isa, «Anak Melayu Champa tidak mumpu ke sekolah:

Kami miskin», Berita Minggu, 8-4-2001)

M44.

Cũng nhờ sự tài trợ 80.000 ringgit (20.000 đôla US) của Quỹ Tương Trợ Mã Lai (Tabung Ehsan Malaysia) để xây cất một trung tâm giáo dục Hồi Giáo ở tỉnh Kompong Chhnang, Kampuchea, người ta hy vọng rằng hơn 450 trẻ con người Chăm năm nay sẽ thoát khỏi nạn mù chữ. Trung tâm này không những chỉ học lý thuyết Hồi Giáo không, nhưng còn học chương trình phổ thông nữa.

Thêm vào đó, Quỹ Tương Trợ cũng gửi đến Kampuchea hơn 5 tấn thực phẩm, sách vở và dụng cụ giáo dục để giúp người Chăm

nghèo đói ở vương quốc này.

Chương trình giáo dục người Chăm ở Kampuchea là một vấn đề vô cùng bức xúc. Các trẻ em hầu như mù chữ vì không phương tiện đến trường. Học ở trường nhà nước thì phải đóng tiền. Học ở nhà tư nhân thì phải tặng bao nhiêu phẩm vật cho thầy giáo như gạo, cá, mắm, muối, v.v. Đa số người Chăm vì quá nghèo đói thì làm sao họ gửi con em đến trường

M45. Wan Math, Thượng Nghị Sĩ dân tộc Chăm ở Kampuchea

học.

M86. Kinh hoàng chiến tranh vẫn còn bay lượn chung quanh dân tộc Champa

(«Igauan perang masih hantui orang Champa»,
Berita Harian, 14-4-2001)

Gần 9 thế kỷ chiến tranh khủng khiếp với láng giềng Việt Nam là nguyên nhân chính yếu giải thích tại sao có sự hiện diện người Champa tị nạn trên lãnh thổ Kampuchea hôm nay.

Sau chiến tranh với láng giềng miền Bắc, dân tộc Champa lại trở thành một nạn nhân khủng khiếp của chế độ cộng sản Khmer Đỏ. Hôm nay mặc dù đã hòa bình, nhưng chiến tranh vẫn còn bay lượn như con ma chung quanh dân tộc Champa ở Kampuchea. Chiến tranh này không phải là chiến tranh súng đạn, nhưng là chiến tranh nghèo đói mà dân tộc Champa đang gánh chịu hôm nay.

Để xoa dịu chiến tranh này, dân tộc Mã Lai chỉ biết chia sẻ sự thống khổ của họ bằng cách giúp họ một vài quà mọn như lương thực, thuốc men, áo quần, dụng cụ giáo dục.

Theo ông Datuk Ahmad Anuar Abdul Hamid, Đại Sứ Toàn Quyền Mã Lai ở Kampuchea, sự viện trợ này chỉ là một chương trình ngắn hạn và mang tính chất từ thiện mà thôi. Vấn đề quan trọng đó là làm

M46. Datuk Ahmad Anuar Abdul Hamid

thế nào để giúp người Chăm thoát khỏi nạn nghèo đói, có một cuộc sống cơ bản tối thiểu về vệ sinh, sức khỏe và giáo dục. Chúng ta nên giúp họ làm thế nào để con em người Chăm không còn lang thang trên hai bờ sông Mekong, trần truồng không có miếng vải để che thân, đầy ghẻ lở và mang chịu bao chứng bệnh tật. Muốn đạt đến mục tiêu này, dân tộc Mã , nhất là các nhà thương gia cần đóng góp và làm việc nỗ lực hơn.

Theo ông Mahamad Marwan, Thượng Nghị Viện Kampuchea gốc

người Chăm, hôm nay dân tộc Champa ở Kampuchea đang đương đầu với chiến tranh khủng khiếp đó là chiến tranh nghèo đói, chiến tranh mù chữ, chiến tranh sức khỏe và vệ sinh. Đây là một chiến tranh mà dân tộc Champa cần người Mã Lai giúp đỡ.

**M87. Dân tộc Champa Hồi Giáo bị
kìm kẹp trong nạn nghèo đói**

(Zainudin Isa, «Champa Islam dibelit kemiskinan»,
Berita Harian, 25-4-2001)

Đã mấy chục năm thoát khỏi chế độ Khmer Đỏ, Kampuchea hôm nay vẫn còn ở trong tình trạng phôi thai, nghèo đói. Dân tộc Champa

M47.

là một cộng đồng thiểu số ở vương quốc này lại càng vướng phải bao thống khổ còn hơn người Kampuchea. Đa số người Champa sống về nghề nông và chài lưới. Cuộc sống của họ càng thảm thương hơn. Họ không thể tìm được 1 đôla trong một ngày làm việc để nuôi gia đình.

Nhân dịp theo phái đoàn Quỹ Tương Trợ Kampuchea (Tabung

Ehsan Kampuchea) sang tỉnh Kompong Cham để phát thực phẩm cho người Chăm, phóng viên Zainudin Isa có cảm tưởng rằng người Chăm ở khu vực này đang sống trong thời thượng cổ. Các trẻ con trần truồng không miếng vải che thân. Họ sống trong ghẻ lở, đầy bệnh tật. Vì nghèo đói, họ phải tranh giành từng miếng vụn bánh bisqui rơi xuống lề đường do Quỹ Tương Trợ Kampuchea phân phát cho họ. Đây là một hình ảnh vô cùng bi đát mà phóng viên chưa hề thấy trong cuộc đời ông ta.

Các giới lớn tuổi người Chăm ở Kampuchea càng lâm vào tình trạng thảm thương hơn. Họ sống trong một hoàn cảnh bi đát: không nhà thương, không thuốc men và không vệ sinh tối thiểu. Một khi Quỹ Tương Trợ Kampuchea loan tin sẽ đến làng để khám bệnh và phát thuốc men, người Chăm bu lại như con sâu để được vài viên thuốc. Hình ảnh này đã chứng tỏ rằng dân tộc Champa ở Kampuchea trang trải qua một giai đoạn cực kỳ nghiêm trọng, đó là nạn nghèo đói.

**M88. 100 người dân tộc thiểu số Tây Nguyên chạy sang
Kampuchea lánh nạn**

(Reuters, «100 etnik minoriti Vietnam lari ke Kemboja»,
Utusan Malaysia, 5-5-2001)

Hơn 100 người Tây Nguyên chạy sang biên giới Kampuchea để lánh nạn trong trại ty nạn của Cao Ủy Ty Nạn Liên Hiệp Quốc.

Đây là nhóm dân tộc Tây Nguyên thứ hai rời bỏ quê hương của họ sau ngày bạo động chống chế độ Cộng Sản Việt Nam ở khu vực Tây Nguyên vào tháng 2 vừa qua.

Trong số dân tộc Tây Nguyên sang lánh nạn ở Kampuchea, có 24 người được chính phủ Mỹ đưa sang Hoa Kỳ vào tháng tư năm 2001.

**M89. Cộng đồng Hồi Giáo Champa
cần có nhà chùa lớn hơn**

(Zainuddin Isa, «Masyarakat Islam
Champa perlukan masjid lebih selesa»,
Berita Minggu, 6-5-2001)

Theo phóng viên Zainuddin Isa, Bangkok là một nhà chùa Hồi Giáo lớn nhất ở thủ đô Phnom-Penh, và cũng có thể nói là nhà chùa Hồi Giáo lớn nhất ở Kampuchea, mặc dù dân số Champa Hồi Giáo ở thủ

M48.

đô này không chiếm tỷ lệ cao.

Trong cuộc viếng thăm tỉnh Kompong Cham và Kompong Chhnang nơi tập trung đông đảo nhất người Champa Hồi Giáo ở Kampuchea, phóng viên nhận thấy rằng, ở khu vực này, đa số nhà chùa Hồi Giáo rất là

nhỏ hẹp không đủ để tiếp đón một cộng đồng Hồi Giáo rất đông đảo trong những ngày lễ của tôn giáo này.

Mỗi lần gặp ban chấp hành của các làng xã Champa Hồi Giáo ở khu vực này, họ thường nhắn lời kêu gọi đến các anh em Hồi Giáo nước ngoài giúp đỡ họ ngân sách nhằm thiết kế nhà chùa lớn hơn, có đủ tiện nghi hơn.

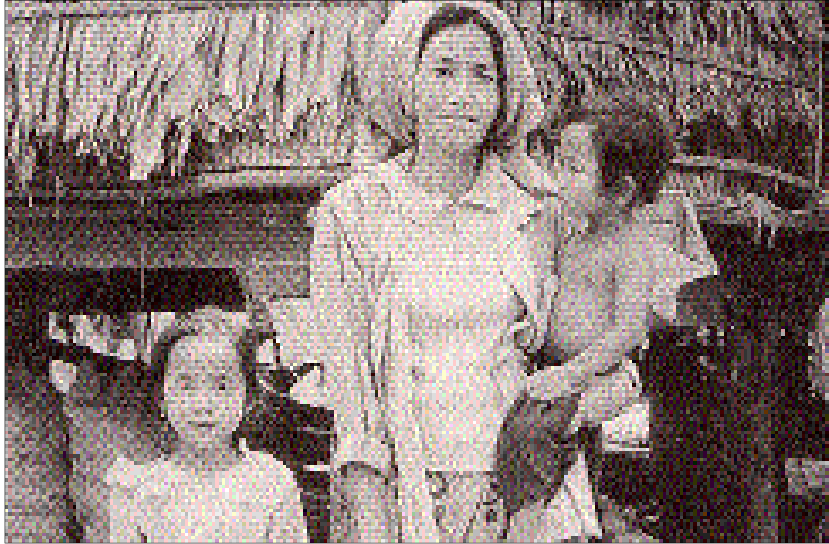
M90. Người Hồi Giáo Kampuchea cần được sự hỗ trợ lẫn nhau

(Zainuddin Isa, «Umat Islam Kemboja perlu bimbingan», Berita Minggu, 17-6-2001)

Theo lời tường thuật của phóng viên Zainuddin Isa, Hội Từ Thiện Chăm Hồi Giáo Kampuchea do người Chăm gốc Kampuchea ở Mã Lai thành lập đã có nhiều chương trình giúp đỡ dân tộc thiểu số ở khu vực Rattanakiri, tức là khu vực ba biên giới Laos, Kampuchea và Việt Nam.

Chương trình giúp đỡ dân tộc thiểu số ở đây rất là quan trọng, vì người thiểu số này đang sống trong tình trạng phôi thai trên phương diện kinh tế và giáo dục. Qua chương trình giúp đỡ này, Hội Từ Thiện Chăm Hồi Giáo Kampuchea hy vọng sẽ chinh phục dân tộc thiểu số này vào đạo Hồi Giáo, một con đường duy nhất để đưa cộng đồng thiểu số này đến ngày tiến bộ.

Cùng nhờ sự giúp đỡ của sứ quán Mã Lai ở Kampuchea, hội này đã chuyển vận bằng máy bay những lương thực sang khu vực

M49.

Rattanakiri để giúp đỡ dân tộc thiểu số, xây cất nhà chùa Hồi Giáo trong khu vực này dành cho dân tộc thiểu số Kampuchea.

Ngoài dân tộc thiểu số này, hội cũng giúp đỡ người Chăm nghèo ở Kampuchea qua nhiều hình thức.

Theo ông Hasan Basri Tuan Ibrahim, chủ tịch hội từ thiện Chăm Hồi Giáo Kampuchea, hội này cần một ngân quỹ lớn lao, vào khoảng 1 triệu ringgit Mã trong một năm để phát triển nhanh chóng chương trình giúp đỡ Chăm Hồi Giáo Kampuchea.

M91. Dịp may mắn được biết đến cộng đồng Champa

(Nursurya Amien, «Peluang mengenali masyarakat Campa»,
Berita Harian, 30-8-2001)

Đây là bài điểm sách Y Phục Champa do Ts. Po Dharma (Viện Viễn Đông Pháp) và ông Adi Taha (Viện Bảo Tàng Quốc Gia Mã Lai) thực hiện và do Viện Bảo Tàng Quốc Gia Mã Lai xuất bản vào năm 1988 tại Kuala Lumpur.

Ngoài công trình giới thiệu toàn bộ y phục người Chăm, từ y phục của giới chức sắc tôn giáo đến y phục người Chăm dùng trong lễ hội

và hàng ngày, sách này còn trình bày nhiều phần khác, nhất là cơ sở tổ chức xã hội và gia đình người Chăm cùng như sự liên hệ giữa người Chăm và Mã Lai trên phương diện lịch sử, văn hóa và ngôn ngữ.

M92. Mở rộng biên giới văn hóa Mã Lai đến Đông Dương

(«Menerokai Melayu di Indo-cina»,

Warta Gapena, 9-2001)

Đây là bài diễn văn của ông Gs. Tansri Ismail Hussein, Chủ Tịch Hội Nhà Văn Mã Lai (Gapena) nhân dịp đại hội thế giới Mã Lai-Thế giới Đông Dương và ngày ra mắt tác phẩm khoa học của ông Ts. Po Dharma về Tự Điển Mã Lai-Chăm biên soạn vào thế kỷ thứ 17 ở Champa

M50. Hình chụp nhân ngày giới thiệu sách Tự Điển Mã Lai-Chăm của Ts. Po Dharma. Từ trái sang phải: Gs. Tansri Ismail Hussein, Chủ Tịch Hội Nhà Văn Mã Lai, Gs. Gerdi Gerschheimer, Phó Giám Đốc Viện Viễn Đông Pháp, ông M. L. Pasquier, Tùy Viên Văn Hóa của Sứ Quán Pháp, Ts. Po Dharma.

Qua bài diễn văn này, Gs. Tansri Ismail Hussein đã nhấn mạnh rằng từ ngày thành lập Viện Viễn Đông Pháp ở Mã Lai vào năm 1987 đặt dưới quyền điều hành của Ts. Po Dharma, các giới khoa học và trí thức Mã Lai đã thu thập một công trình khoa học mới lạ, đó là những

tin tức mới liên quan đến sự bang giao và liên hệ lịch sử, văn hóa và nghệ thuật giữa thế giới Mã Lai và thế giới Đông Dương, nhất là vương quốc Champa.

Công trình nghiên cứu này của Viện Viễn Đông Pháp với sự hợp tác của Bộ Văn Hóa Mã Lai từ 13 năm qua là một thành công lớn trong lãnh vực khoa học, nhất là công trình giới thiệu lịch sử và nền văn minh Champa, một vương quốc cùng chung nguồn gốc với Mã Lai. Tự Điển Mã Lai-Cham biên soạn vào thế kỷ thứ 17 do Ts. Po Dharma xuất hành là bằng chứng cụ thể chứng minh cho sự liên hệ giữa Mã Lai và Champa trong quá trình lịch sử.

M93. Khái niệm về cộng đồng Champa ở Mã Lai

(Gs. Dato' Wan Hashim Wan Teh,
«Liputan orang Melayu-Champa
di Malaysia», Warta Gapena, 9-2001)

Theo Gs. Wan Hashim Wan Teh, trước năm 1988, vấn đề vương quốc và dân tộc Champa không bao giờ được đề cập đến trong báo chí và truyền hình Mã Lai, mặc dù có sự hiện diện một cộng đồng lớn lao ở xứ này.

Ngày Văn Hóa Champa 13-9-1988 tại Kuala Lumpur do Bộ Văn Hóa Mã Lai, Viện Viễn Đông Pháp tổ chức và Sứ Quán Pháp tại Mã Lai tổ chức đã mở một trang mới trong lịch sử hiện đại Mã Lai. Vì rằng qua đại hội khoa học về Champa này cộng thêm cuộc triển lãm về Champa nhất là hai đêm văn nghệ do hàng chục nghệ sĩ Champa từ các nước Mỹ Châu và Âu Châu sang tham dự, người Mã bắt đầu thức tỉnh và biết rằng Champa là dân tộc cùng nguồn gốc văn hóa và ngôn ngữ với họ. Họ bắt đầu nhận thức rằng vương quốc Champa là vương quốc anh em của họ bị xóa hẳn trên bản đồ vào năm 1832 và dân tộc Champa hôm nay phải gánh chịu bao đau thương và thống khổ để bảo tồn sự sống còn của họ cho đến hôm nay.

Phải công nhận rằng, mọi sự diễn tiến của chương trình Champa này đều do ông Ts. Po Dharma đề xướng. Sự hiện diện của ông Ts. Po Dharma tại Mã Lai để điều hành Viện Viễn Đông Pháp tại Kuala Lumpur đã trở thành một động cơ tích cực trong lãnh vực nghiên cứu và quảng bá văn hóa và nền văn minh Champa trong khu vực này.

Sau ngày đại hội 13-9-1988, Champa đã trở thành đề tài hấp dẫn

trong giới báo chí và truyền hình Mã Lai. Hàng loạt bài về Champa được đăng tải trên mặt báo chí suốt một năm trường. Thêm vào đó, truyền hình Mã Lai cũng bắt đầu lên tiếng và dành nhiều chương trình về Champa trên màn ảnh của mình.

Ngày 13-9-1988 đã đánh dấu một khúc quanh lịch sử. Vương quốc và dân tộc Champa được hàng triệu dân Mã Lai biết đến. Và dân tộc này, dù không còn vương quốc nữa, đã bắt đầu ăn sâu vào tiềm thức người Mã: Champa, một dân tộc anh em bị vong quốc. Nhưng mọi biến cố lịch sử đã diễn ra trong ngày 13-9-1988 cũng nhờ sự thành lập Viện Viễn Đông Pháp tại Kuala Lumpur với sự hợp tác của Bộ Văn Hóa Mã Lai, nhất là sự hiện diện của Ts. Po Dharma, một chuyên gia về Champa và cũng là một đứa con Champa mặc dù là quốc tịch Pháp.

**M94. Đại hội thế giới Mã Lai-thế giới
Đông Dương và đêm văn nghệ Champa**
(«Warta», Gapena, 9-2001)

Đây là bài tường trình và hình ảnh liên quan đến chương trình văn hóa Champa do Bộ Văn Hóa Mã Lai, Viện Viễn Đông Pháp và Sứ Quán Pháp tổ chức vào ngày 21-22 tháng 11 năm 2000 tại Kuala Lumpur.

1). Đại Hội Thế Giới Mã Lai và thế giới Đông Dương.

Trong hai ngày đại hội, vấn đề Champa đã trở thành đề tài chủ yếu. Trên 12 tổng số bài báo cáo khoa học, 7 bài nói về Champa:

- Ts. Po Dharma (Viện Viễn Đông Pháp): «Vương quốc Champa trong biên niên sử Mã Lai».

- Ts. Mak Phoeun (Trung Tâm Nghiên Cứu Quốc Gia Pháp): «Vấn đề Dân tộc Champa và Mã Lai sống ở Kampuchea và khu vực Châu Đốc».

- Ts. B. De Bernon (Viện Viễn Đông Pháp): «Sammala, một phụ nữ Chăm hay Mã Lai trong huyền thoại Phật Giáo Kampuchea».

- Ts. J. Baffie (Trung Tâm Nghiên Cứu Quốc Gia Pháp): «Đấu tranh chống chương trình xây cát xa lộ nhằm xóa bỏ làng Ban Khrua của người Chăm ở Bangkok».

M51. Hoàng tử Tengku Alaudin Majid (người thứ ba từ trái sang phải) Tổng Thư Ký của Bộ Văn Hóa Mã Lai đang tiếp chuyện với phái đoàn Pháp sau khi tuyên bố khai mạc đại hội thế giới Mã Lai và thế giới Đông Dương. Bên trái Hoàng tử Alaudin là Xavier Diencourt, Đại Sứ Toàn Quyền Pháp ở Mã Lai. Bên phải hoàng tử là Gs. Tansri Ismail Hussein, Chủ Tịch Hội Nhà Văn Mã Lai. Tiếp đến là Gs. G. Gerschheimer, Phó Giám Đốc Viện Viễn Đông Pháp.

- N. Weber (Thí sinh tiến sĩ của Đại Học INALCO, Paris): «Tuan Phaow vùng dậy chống nhà Nguyễn vào cuối thế kỷ thứ 18».

- Gs. Wan Hassim Wan teh (Đại Học Quốc Gia Mã Lai): «Khái niệm về cộng đồng Champa ở Mã Lai».

- Lưu Quang Sang (Hội Bảo Tồn Cổ Truyền Champa): «Giai thoại của 7 nhân vật gốc Mã Lai ở Champa».

2). Lễ ra mắt CD Champa của Chế Linh ngày 18-11-2000

Trước ngày đại hội, Bộ Văn Hóa Mã Lai có tổ chức buổi lễ ra mắt CD Champa do Chế Linh thực hiện với chủ đề Nhạc và Lời Ca Cổ Truyền Champa (Traditional Music and Songs of Champa) phát hành tại Kuala Lumpur dưới sự bảo trợ của Bộ Văn Hóa Mã Lai, năm 2000. Đây là băng nhạc dân ca cổ truyền Chăm đầu tiên trong lịch sử Champa được phát hành.

M52. Chế Linh trao tặng CD cho Hoàng Tử Tengku Alaudin Majid

Hoàng tử Tengku Alaudin Majid, Tổng Thư Ký của Bộ Văn Hóa Mã Lai là người đứng ra chủ tọa buổi lễ với sự hiện diện của Gs. Tansri Ismail Hussein, Chủ Tịch Hội Nhà Văn Mã Lai; Gs. Shamsun Amri Baharuddin, Viện Trưởng Viện Thế Giới Mã Lai; ông P. L. Pasquier, Tùy Viên Văn Hóa, đại diện cho Sứ Quán Pháp và nhiều giới trí thức Mã Lai khác.

Sau buổi lễ, ca sĩ Chế Linh có tiếp chuyện với báo chí và truyền hình Mã Lai và giới thiệu những băng nhạc của ông ta từ ngày sang định cư ở Gia Nã Đại 1978.

Cuốn băng gồm 13 bài dân ca cổ truyền Chăm và một bài hòa tấu Tây Nguyên do Chế Linh thực hiện.

3). Ba đêm Văn Nghệ Champa tại Mã Lai

Nhân dịp Đại Hội Thế Giới Mã Lai và thế giới Đông Dương, đoàn văn nghệ Champa Chế Linh có trình diễn 3 đêm văn nghệ ở Mã Lai do Bộ Văn Hóa Mã Lai tổ chức. Đoàn văn nghệ này gồm 12 nghệ sĩ Chăm cư trú ở Hoa Kỳ và Gia Nã Đại đặt dưới quyền hướng dẫn của ca sĩ Chế Linh và ông Lưu Quang Sang, cựu dân biểu Chăm hiện sinh

M53. Đoàn văn nghệ Champa của Chế Linh đang diễn xuất.

sống ở Hoa Kỳ.

Đêm văn nghệ đầu tiên (21-11-2000) được tổ chức tại Viện Bảo Tàng Quốc Gia Mã Lai, dành riêng cho quan khách chính phủ Mã Lai, ngoại giao đoàn, các phái đoàn từ nước ngoài đến tham dự đại hội và các giới trí thức Mã Lai.

Quan khách chính của đêm văn nghệ này là Hoàng tử Tengku Alaudin Majid, Tổng Thư Ký của Bộ Văn Hóa Mã Lai, ông Xavier

M54. (từ trái sang phải) Gs.FirdausAbdullah của đại học Malaya; Xavier Driencourt, Đại Sứ Pháp tại Mã Lai; Gs. William Roff của đại học Comlumbia-New York trong đêm văn nghệ Champa của Chế Linh

Driencourt, Đại Sứ Toàn Quyền Pháp ở Mã Lai, Tansri Ismail Hussein, Chủ tịch Hội Nhà Văn Mã Lai, Gs. G. Gerschheimer, Phó Giám Đốc Viện Viễn Đông Pháp, Gs. G. Delouche, Hiệu Trưởng đại học INALCO Paris, Gs. William Roff của đại học Comlumbia, New York và các giới trí thức và khoa học Mã Lai.

Đêm thứ hai (23-11-2000) tại Sah Alam, thủ đô của tiểu vương quốc Selangor dành cho quần chúng Mã Lai. Và đêm cuối cùng (24-11-2000) tại trung tâm văn hóa Pháp ở Kuala Lumpur dành cho cộng đồng người Pháp ở Mã Lai.

4). Đại Sứ Toàn Quyền Pháp tiếp đoàn văn nghệ Champa Chế Linh ở tư dinh

Chiều 22-11-2000, đoàn văn nghệ Champa đặt dưới sự hướng dẫn của Chế Linh với sự hiện diện của cựu dân biểu Lưu Quang Sang và cựu thiêu tá Đặng Chánh Anh rất lấy làm vinh hạnh được tiếp kiến với ông Xavier Driencourt, Đại Sứ Toàn Quyền Pháp tại Mã Lai tại tư thất riêng của ông ở Kuala Lumpur. Ts. Po Dharma, đại diện cho Viện Viễn Đông Pháp ở Mã Lai là người đứng ra tổ chức buổi tiếp tân này.

M95. Pháp sẵn sàng giúp đỡ

(L. C. Fang, «Perancis sedia bantu kajian»,
Bertia Harian, 20-9-2001)

Theo Ts. Po Dharma, từ mấy năm qua, Viện Viễn Đông Pháp tại Mã Lai đã góp phần lớn trong chương trình nghiên cứu văn hóa thế giới Mã Lai trong khu vực này, nhất là nghiên cứu về văn hóa và lịch sử Champa. Những chương trình này cần có sự hợp tác chặt chẽ hơn với các viện nghiên cứu Mã Lai trong tương lai hầu đem lại một kết quả tốt đẹp.

Ts. Po Dharma cũng thông tin rằng, từ ngày thành lập ở Kuala Lumpur vào năm 1987, Viện Viễn Đông ở Mã Lai do ông ta điều hành đã thực thi nhiều chương trình nghiên cứu liên quan đến sự liên hệ giữa thế giới Mã Lai và Champa.

Theo ông L. C. Fang, phóng viên của báo Berita Harian, qua bài báo cáo khoa học của Ts. Po Dharma trong ngày đại hội Nền Văn Minh Mã Lai ở Miền Đông tổ chức vào ngày 19-9-2001, chúng ta

nhận thấy rằng Mã Lai nhất là tiểu vương quốc Kelantan có một nền bang giao rất gần gũi với Champa trong bao thế kỷ trước.

M96. Hai người Chăm Hồi Giáo thân đảng hoàng gia (FUNCINPEC) bị ám sát

(AFP, «2 aktivis Islam parti proraja ditembak mati»,
Utusan Malaysia, 30-2-2002)

Theo hàng thông tấn AFP, hai vợ chồng người Chăm Hồi Giáo Kampuchea, thân cận của đảng hoàng gia (FUNCINPEC) bị ám sát tại tư thất ông ta. Đây là vụ ám sát lần thứ 12 kể từ khi chính phủ tuyên bố chính thức ngày khai mạc tranh cử ở hạ tầng cơ sở của vương quốc này.

M97. Hoa Kỳ sẽ bảo vệ 1000 tị nạn Việt Nam

(Reuters, «Amrika beri kuasa depada 1.000 pelarian Vietnam»,
Utusan Malaysia, 27-3-2002)

Theo hàng thông tấn Reuters, chính phủ Hoa Kỳ đã chấp nhận đưa sang Hoa Kỳ hơn 1.000 người Tây Nguyên hiện đang lánh nạn ở tỉnh Mondolkiri của vương quốc này. Nhóm người Tây Nguyên này là tàn quân của lực lượng nổi dậy chống lại chính quyền Hà Nội ở Tây Nguyên vào tháng 2 năm 2001 vừa qua.

Theo Nikola Hihajlovic, đại diện cao ủy Liên Hiệp Quốc ở Kampuchea, mặc dù chính phủ Hoa Kỳ đã chấp thuận đưa về Hoa Kỳ các anh em Tây Nguyên này, nhưng cao ủy Liên Hiệp Quốc phải chờ sự trả lời chính thức của chính phủ Kampuchea. Thêm vào đó, cao ủy Liên Hiệp Quốc cũng lên tiếng chính thức là không công nhận hiệp ước ký kết giữa Kampuchea và Việt Nam nhằm trao trả lại cho chính quyền Hà Nội những anh em Tây Nguyên đang lánh nạn ở vương quốc này.